

УДК: 371:316.422:65.011.3

ЗМІСТОВІ ОСОБЛИВОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ АСОЦІАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТІВ

Ірина Чистякова

У статті проаналізовано змістові особливості діяльності інноваційної освітньої мережі Європейська Асоціація Університетів; визначено поняття «інноваційні освітні мережі»; зазначено основні завдання діяльності Європейської Асоціації Університетів; схарактеризовано види діяльності досліджуваної мережі, зокрема, програми оцінки якості освіти; з'ясовано основні пріоритети Європейської Асоціації Університетів і всіх вищих навчальних закладів, що входять до її складу; представлено виміри міжнародних мереж у галузі вищої освіти.

Ключові слова: освітня мережа, Європейська Асоціація Університетів.

Актуальність проблеми дослідження зумовлена глобальними перетвореннями в освіті та потребою системного запровадження інноваційного досвіду. Успішний розвиток країни безпосередньо залежить від освіченості та володіння майбутніми громадянами всіма необхідними навичками та вміннями, яких вимагає сучасне мережеве суспільство. Європейська освітня політика спрямована на модернізацію, стандартизацію та підвищення якості освіти. З метою обміну знаннями та надання оптимальних умов для розвитку студента створюються інноваційні університетські мережі, адже саме освіта виступає пріоритетною сферою розвитку суспільства, визначає соціальний, культурний та економічний розвиток держави і сприяє формуванню інтелектуального, духовного, виробничого потенціалів суспільства.

На початку 90-х років ХХ ст. ідею мережування навчальних закладів досліджували Дж. Лейв та Е. Венгер, визначаючи інноваційні освітні мережі як способи розвитку соціального капіталу, створення нових знань, стимулювання інновацій або спільне використання неявних знань, що вже існують, у межах організації [7, с. 51]. Експерти ОЕСР визначили інноваційні освітні мережі як соціальні структури, що задовольняють вимоги суспільства щодо якості, цілеспрямованості та зосередженості на результатах. Інноваційні освітні мережі сприяють інноваційним розробкам та поширенню прогресивної практики, активізації професійного розвитку педагогів [8, с. 54]. Ми трактуємо інноваційні освітні мережі як організаційні структури, що становлять сукупність навчальних закладів, об'єднаних спільною інноваційною ідеєю та діяльністю, спрямованою на підвищення ефективності навчально-виховного процесу та якості його результатів, управлінської діяльності, а також на поширення інноваційного досвіду в межах мережі навчальних закладів і поза нею.

До провідних інноваційних освітніх мереж Європи належать: Coimbra Group, Compostella Group, Utrecht Network, UNICA, Europaeum, European

University Association.

Процеси глобалізації, які охоплюють світ, призводять до перетворення регіональних, національних мереж у глобальні. Освітні мережі розглядаються як стимул до інноваційного розвитку. Мережі забезпечують організацію наукових та інформаційних конференцій, семінарів, симпозіумів, організацію освітніх проектів і програм, розроблення й розвиток інноваційних педагогічних технологій, друк аналітичних, методичних видань з метою поширення науково-освітньої інформації та обміну досвідом.

Мета статті – аналіз змістових особливостей діяльності університетських мереж, а саме Європейської Асоціації Університетів.

Сучасна європейська регіональна освітня політика здійснюється в рамках освітніх ініціатив політичних організацій (Європейський Союз і Рада Європи) та численних регіональних університетських груп, мереж, консорціумів, таких як Euroraeum, Coimbra Group, UNICA, Utrecht Network, European University Association – EUA тощо. У цій статті на основі аналізу наукової літератури розглянемо провідні характеристики найбільш відомої та поширеної освітньої мережі European University Association (EUA), історію її виникнення та особливості діяльності.

European University Association (EUA) відіграє важливу роль у формуванні європейської вищої освіти майбутнього завдяки дослідженням та унікальним знанням у галузі освіти й різноманітності учасників мережі. EUA є результатом злиття Асоціації Європейських Університетів і Європейської Конфедерації Союзу Ректорів на конференції, що відбулася в Саламанці (Іспанія) 31 березня 2001 року [1].

Діяльність EUA характеризується наголосом на забезпеченні рівноцінного якісного навчання в усіх освітніх закладах мережі та розвитком інноваційної практики. Для своїх 850 учасників у 47 країнах EUA пропонує унікальні перспективи розвитку вищої освіти. Основними завданнями EUA є:

- організація європейської політики, яка посилює роль університетів у розвитку суспільства знань у Європі;
- інформування учасників про політичні зрушення та їхній вплив на сферу вищої освіти;
- здобуття університетами знань і досвіду в рамках проектів, які лежать в основі політики в галузі розвитку науки;
- зміцнення керівництва, лідерства та управління закладами через взаємне навчання, обмін і передавання передового досвіду;
- зміцнення міжнародних позицій бакалаврату й магістратури в Європі та підготовка наукових кадрів шляхом удосконалення співпраці між членами мережі й, зокрема, шляхом налагодження діалогу з організаціями-партнерами в інших регіонах світу.

Ставши членом Європейської Асоціації Університетів, заклади вищої освіти регулярно отримують новітню інформацію про Європейський простір вищої освіти й розвиток науково-технічної політики; запрошуються на щорічні конференції Європейської Асоціації Університетів та інші тематичні заходи мережі; беруть участь у проектах і дослідженнях; мають можливість відвідувати робочі наради й семінари, а також унікальні програми підготовки

управлінських кадрів; мають безліч можливостей для обміну інформацією з колегами й провідними експертами про останні тенденції та передову практику в різних галузях науки; отримують регулярні публікації, звіти та аналізи, які відображають ключові питання вищої освіти і тенденції досліджень; мають можливість приєднатися до EUA Ради із захисту докторської освіти [3].

Вважаємо за необхідне зауважити, що, передусім, EUA надає своїм учасникам унікальну можливість впливати на формування політики ЄС і були ініціатором нововведень. Завдяки контактам і співпраці з Європейською Комісією, Європейським Парламентом та іншими європейськими й міжнародними організаціями, EUA гарантує, що інтереси університетів-учасників завжди будуть ураховані, а проблем стане можливим завдяки спільним зусиллям усіх зацікавлених сторін.

Ерік Біркінс [1] окреслив головні параметри міжнародних мереж у галузі вищої освіти. Вони наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Критерії дослідження міжнародних мереж вищої освіти

№	Критеріальні ознаки міжнародних мереж у сфері вищої освіти	Міжнародні мережі
1.	Члени	Численні; три або більше, але обмежені
2.	Членство	Обмежене, базується на згоді партнерів
3.	Часові обмеження	Часові обмеження не визначені заздалегідь
4.	Діяльність	Одночасно охоплює кілька дисциплін і тем
5.	Інтеграція	Горизонтальне об'єднання між університетами
6.	Відносини	Відносини побудовані на рівності домовленостей і рівності співробітництва
7.	Інтенсивність	Співпраця побудована на координації

Відповідно до поданої таблиці проведемо аналіз досліджуваної мережі.

1. Розмір мережі. Бачимо, що кількість учасників сягає досить значна – 850 учасників. Звичайно, така кількість впливає на управління консорціумом і викликає складнощі в координуванні діяльності, зборів на регулярній основі, налагодженні постійного зв'язку з усіма членами. Це також може призвести до зменшення уваги до конкретних університетів, їхньої неактивної участі, так як це стає менш помітним у мережах, які налічують десятки університетів, ніж у тих, які мають обмежену кількість учасників. Проте досить часто буває так, що великі консорціуми здійснюють координацію, комунікацію та нагляд значно успішніше, аніж невеликі мережі. Яскравим прикладом цього якраз і є Європейська Асоціація Університетів, яка, маючи величезну кількість учасників, чудово організовує діяльність з оцінки якості освіти (Institutional Evaluation Programme), створення програм докторської освіти, мобільності студентів.

2. Мережа має чіткі обмеження і правила щодо прийняття нових членів і висуває більш чи менш суворі критерії до вступу. Найбільшого приросту за час існування з 2001 року досягла мережа European University Association, яка

зросла до 850 членів у 47 країнах.

2. Часові обмеження. Можемо сказати, що досліджувана організаційна структура не має часових обмежень, тобто не була створена з метою короткотривалої співпраці та вирішення певних питань, а основні цілі мережі не мають кінцевої точки завершення.

3. Рамки спільної діяльності у мережі. На додаток до необмеженого часу діяльності визначаємо й іншу подібність – всеосяжні рамки діяльності як одну із ознак міжнародних мереж у галузі вищої освіти. Західноєвропейська університетська мережа European University Association зосереджує увагу на певних актуальних питаннях, а саме: інтернаціоналізація, мобільність студентів, які є практично невичерпні, але при цьому організація демонструє зосередженість і на широкому спектрі інших важливих питань.

4. Інтеграція діяльності. Для аналізованої мережі характерна горизонтальна інтеграція вишів. Вона виключає міжсекторальні домовленості між університетами та іншими сферами суспільного розвитку, такими, як промисловість та бізнес-партнери. Вона складається з університетів, однак, частково має зв'язки з партнерами з інших секторів. Це бізнес-асоціації та політичні діячі. Так, EUA співпрацює з бізнес-елітою Європи.

5. Рівність у мережі. Ми вже знаємо, що мережі у галузі вищої освіти розглядаються як домовленості, які ґрунтуються на рівних правах кожного учасника. Формально це правило працює для всіх мереж, проте у найбільших із них, зокрема, це стосується і Європейської Асоціації Університетів, існують певні відмінності між інтенсивністю впливу членів-засновників і більш молодих учасників. Ця відмінність не стосується офіційного голосування в консорціумі чи прийняття рішень. Різниця простежується на етапі розвитку вищої освіти в цілому у задіяних країнах. Варіюється їхній рівень участі й впливу щодо партнерів.

6. Інтенсивність співробітництва. Інтенсивність співробітництва залежить від місця, яке займає мережа у мережевому континуумі. У цьому континуумі ми визначили координацію як проміжну форму міжінституціональної діяльності EUA, що відрізняє консорціуми від тимчасових проєктів спільної діяльності. Співпраця здійснюється на рівних правах для всіх учасників. Однак аналіз діяльності мережі дає змогу стверджувати, що деякі суб'єкти мережі навіть самі сподіваються на високий рівень координації та управління своєю діяльністю з боку більш досвідчених учасників, можливо, через брак досвіду.

Європейська Асоціація Університетів є важливою структурою освітнього співтовариства в Європі. Членство в EUA відкрито для університетів, асоціацій і мереж вищих навчальних закладів. EUA будує сильні університети в Європі за допомогою цільових заходів, спрямованих на підтримку їхнього розвитку. Ця діяльність включає політичні діалоги, конференції, семінари, проєкти й більш цілеспрямовані послуги, такі як інституційні програми оцінки якості освіти та роботи, присвячені докторській освіті.

Організація програм оцінки якості освіти є одним із видів діяльності Європейської Асоціації Університетів і розроблена для того, щоб вищі навчальні заклади отримали максимальну користь від незалежної оцінки,

проведеної командою досвідчених європейських керівників вищих навчальних закладів. Передбачено, що оцінка закладу принесе користь і сприятиме подальшому розвитку й покращенню стратегії управління вищим навчальним закладом.

Інституційна програма оцінки якості (Institutional Evaluation Programme (IEP)) є незалежною програмою Європейської Асоціації Університетів. Вона слугує підтримці й подальшого розвитку установ, їх стратегічного управління та внутрішньої культури якості. До цього часу близько 300 видів оцінок були проведені в 45 країнах Європи й усьому світі, що робить методику IEP однією з кращих і найбільш широко використовуваних серед сучасних міжнародних програм оцінки на рівні європейської освіти в університетах. Діяльність у рамках програм на основі IEP відбувається під контролем незалежного Керівного Комітету. Програма інституційної оцінки якості освіти є повноправним склаником ENQA (Європейська асоціація із забезпечення якості вищої освіти) і занесена до EQAR (Європейський реєстр забезпечення якості вищої освіти) [5].

Місія Інституційної програми оцінки якості освіти полягає у зміцненні незалежності та стратегічного потенціалу в умовах управління вищими навчальними закладами, покращенні системи вищої освіти через інституційні, регіональні чи національні оцінки; у зміцненні потенціалу навчальних закладів. IEP оцінює вищі навчальні заклади в контексті їхніх конкретних цілей і завдань та активно підтримує їх у виконанні суспільної мети, надаючи рекомендації щодо організаційних структур, процесів управління й навчання, політики та культури, що сприяє виконанню університетами всього спектра їхньої діяльності (дослідження, викладання й навчання та служіння суспільству). При цьому IEP оцінки враховують останні європейські та міжнародні інноваційні процеси в галузі вищої освіти й дослідницької політики. IEP прагне до постійного вдосконалення й дотримується кращої міжнародної та європейської практики, такої як «Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти» [3]. Основні пріоритети European University Association та всіх університетів, що входять до мережі, викладені в робочій програмі організації. До них належать:

- формування Європейського простору вищої освіти;
- наукові дослідження та інновації;
- інтернаціоналізація вищої освіти і досліджень;
- підвищення якості європейських університетів;
- управління, фінансування та автономія [6].

Багато з цих питань є предметом для співпраці EUA з іншими зацікавленими організаціями, такими як Європейська Мережа із Забезпечення Якості (ENQA), Європейська Асоціація Вищих Навчальних Закладів (EURASHE), Європейський Студентський Союз (ESU), Міжнародна освіта та бізнес-організація Європи, щоб забезпечити участь зацікавлених сторін і заохочувати всебічну співпрацю між установами, студентами, викладачами та роботодавцями з розвитку Європейського простору вищої освіти.

Крім своєї участі у розробленні європейської політики у галузі розвитку освіти, EUA також долучається до програм із розвитку вищої освіти на

міжнародному рівні, щоб забезпечити європейській вищій освіті чільне місце на світовій арені. Завдяки членству в INQAANE, CHEA, ЮНЕСКО і таких багатонаціональних організаціях, як OECD, EUA прагне до формування міжнародної якості освіти. Це надає можливість для міжнародного обговорення європейських реформ і обміну знаннями та досвідом із зарубіжними партнерами [5].

Отже, завдяки своїй діяльності та політиці взаємодії, EUA сприяє створенню нових підходів до розвитку освіти в рамках Болонського процесу, зокрема, у галузі забезпечення її якості. Учасники мережі беруть участь у розробленні європейських стандартів і створенні Європейського реєстру забезпечення якості вдосконалення програм докторської освіти та європейських університетів неперервного навчання.

Список використаних джерел:

1. *Beerkens E. Interorganisation in higher education: towards a typology / E. Beerkens // Tertiary education and management. – 2002. – № 8. – P. 297–314.*
2. *European University Association [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eua.be/about/at-a-glance.aspx>.*
3. *European University Association. Institutional Evaluation Programme [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eua.be/iep/Home.aspx>.*
4. *European University Association. Membership and services [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eua.be/eua-membership-and-services/Home/Join-eua/benefits.aspx>.*
5. *European University Association. Quality Assurance [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eua.be/eua-work-and-policy-area/quality-assurance.aspx>.*
6. *European University Association. Work and policy area [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eua.be/eua-work-and-policy-area.aspx>.*
7. *OECD. Consumer Policy Toolkit. – OECD. – Paris, 2010. – 8 p.*
8. *OECD. Tertiary Education for the Knowledge Society. – OECD. – Paris, 2008. – 724 p.*